

Min syn på Buddha. En vanlig människa?

Under all de 10 år som jag var med i *AMM/Lama Govindas Sanghan* (jag ser det mest som en förening/organisation) så fick jag lära mig att Buddha var en vanlig människa som du och jag. Eftersom Buddha kunde nå upplysningen/*Nibbana* så kan vi också göra detta. Ja, det var detta som jag lärde mig när jag var med i *AMM/Lama Govinda*.

Men när jag 10 år sedan började lära känna Thailand så fick jag mig en och annan tankeställare. För här kunde man se hur Buddha tillbeds av buddhister som en helig och gudomlig person. I buddhistiska länder tillbeds statyer av Buddha ungefär som gudarna tillbeds i Hinduismen. Även om *Saddha* har många tolkningar så ser jag det som, att man ärar och hedrar Buddha.

Stupor, det vill säga högar med relikier, och Buddhasymboler har befunnit sig och befinner sig alltså i centrum för ytterst omfattande kult (dyrkan, tillbedjan, hyllning). Det gäller även avlidna munkar som har blivit heligförklarade. Bra exempel på det är *Ajahn Mun* och *Koba Chivichai* i Chiang Mai.

Platserna där de viktigaste händelserna i Buddhas liv ägde rum har blivit mål för pilgrimsresor. Hit hör hjortparken *Sarnath* där Buddha höll sitt första tal, det så kallade talet om igångsättande av lärans hjul, *Bodh-Gaya* där Buddha blev upplyst och *Lumbini* där han föddes.

Enligt beskrivningar av Buddha i Buddhismens heliga texter hade han övernaturliga eller magiska förmågor som att han kunde sväva i luften och på ett ögonblick förflytta sig och sina lärjungar från en plats till en annan. Sådana skildringar var förmodligen viktiga för att främja och upprätthålla Buddhismens karisma.

Föreställningen om Buddhas gudomlighet spelade en viktig roll för Buddhismens utbredning. *Saddha* (tillbedjan, tillit, tilltro) av Buddha var viktigt redan för den tidiga Buddhismen. Man kan se senare hur Buddhas gudomligheter får en ännu viktigare roll inom Mahayana-buddhistiska riktningar. Här blir Buddha en kosmisk gudomlig princip.

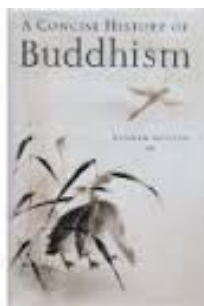
Buddha i Västerlandet

I populära framställningar av Buddhismen, avsedda för västerländska läsare, har det funnit en benägenhet att framställa Buddha som en vanlig människa och inte någon Gud och att hans lära var en rationell filosofi och egentligen inte någon religion.

Men man behöver inte läsa mycket i Buddhismens heliga texter (eller på Internet), om hur minnet av Buddha har bevarats och bevaras, för att denna bild av Buddha och Buddhismen skall slås i spillror. Enligt Buddhismens skildringar av Buddha levde han som en Gud i en himmel vid namn *Tusita* innan han föddes i Nordindien som *Gautama* eller *Sakyamuni* Buddha.

Han arrangerade det själv på så sätt att modern blev gravid medan hon levde i ett tillfälligt celibat. Han har därför ingen biologisk far. Så hans födelse var en jungfrufödelse. Det för tankarna till hur Jesus föddes där heliga Maria inom kristendomen också blev havande utan en man.

Gudarna ombesörjde att det hände saker i hans liv, som till exempel att han lämnade familjen och blev en kringvandrande asket. Enligt Buddhismen så är även Gud/Gudarna beroende av Buddhas lära.

En forskare som heter Andrew Shilton har gett ut boken *A Concise history of Buddhism* skriver att Buddha aldrig historiskt ansågs endast vara en vanlig människa av Buddhistiska traditioner.

Det är viktigt att betona, att trots moderna Theravada-läror (och den västerländska Buddhismen) lär ut motsatsen för att övertyga västerländska elever att han bara var en vanlig människa, så ses Buddha inte i Thailand (och övriga Asien) som enbart en vanlig människa.

Till exempel tillskrivs Buddha ofta att ha haft 32 stora kännetecken och åttio mindre märken eller tecken på en *Mahapurisa*, en övermänniska eller en superman. Buddha själv förnekade att han antingen var en man eller en Gud och i *Maha-paranibbana-sutta* (Sutta 16 i *Digha Nikaya*) som handlar om slutet på Buddhas liv, där han säger att han kunde leva en tidsålder (*kalpa*, ungefär 16 miljoner år, det finns många tolkningar om det i Buddhismen) om någon bad honom att göra det.

En *Mahapurisa* (det vill säga övermänniska) är utrustad med 32 särskilda kännetecken som skiljer honom från vanliga människor och gör att dessa vanliga människor kan urskilja hans storhet.

Föreställningen om Buddha som en *Mahapurisa* blev viktig för den visuella (det som kan ses) framställningen av honom. Buddha är emellertid inte bara överlägsen vanliga människor, han är också större än Gudarna/Gud. Detta eftersom även Gudarna/Gud måste följa hans lära för att komma bort från *Samsara*, återfödelsens hjul.

Att Buddha i vissa framställningar av Buddhismen presenteras som en vanlig människa och filosofi (som vetenskap/rationell) har sin bakgrund i bland annat reaktionen på den kristna missionen i Buddhismens utbredningsområden, framför allt i Burma och Sri Lanka. För det var ju i Sri Lanka som den moderna eller den västerländska Buddhismen uppstod.

Medan de kristna missionärerna lade tonvikten vid Jesus gudomlighet och den kristna trons betydelse, värjde sig Buddhisterna genom att säga att befrielsen i Buddhismen inte bygger på Buddha som Gudomlig, utan varje människa måste befria sig själv med hjälp av hans lära och att hans lära är rationell och kan prövas empiriskt av var och en som är villig att åta sig detta arbete.

Buddhisterna försökte snarare koppla samman Buddhismen med grekisk filosofi och västerländsk vetenskap än med kristen religion. Även många Buddhister i väst har hävdade att Buddhismen först och främst är en rationell filosofi. Det finns en hel del sanning i detta resonemang, men reser man runt i Asien så kan man se hur Buddhas minne bevaras av Buddhisterna i Asien.

Man kan se hur *Saddha* (tillbedjan, tilliten) av Buddhas lära är en vanlig buddhistisk sedvänja i hela Asien. Buddha står i fokus för tillbedjan inte bara i betydelsen av den historiske Buddha utan även

som ett uttryck för Buddhismens mål och ideal. Tillbedjan i Buddhismen betraktas i allmänhet som en sund religiös aktivitet.

Rekonstruktionen av den historiske Buddha bygger ofta på förutsättningen att Buddha i sin samtid betraktas som en vanlig människa och att gudomlighetsförklarande av honom var en senare process.

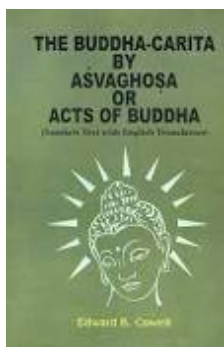
Den västerländska Buddhismen och ibland forskare menar därför ofta att beskrivningarna i de heliga texterna av hans övernaturliga förmågor och de mirakler han utförde är senare tillägg. Man menar alltså att Buddhas lära var en rationell och vetenskaplig lära i omkring 300/400 år, men när sen *Tipitaka* kom till ja då kom de övernaturliga och Gudomliga texterna in.

Jag är mycket tvivlande för en sådan utgångspunkt och jag tror inte att en sådan utgångspunkt är hållbar. Avståndet mellan Gud och människa är liten i Syd Asien. Övergången är flytande, avståndet är inte absolut. Människorna i Thailand (och i Syd Asien) kan snabbt bli Gudar och Gudar blir till människor.

I Thailand (och Asien) uppfattas munkarna (och Gurus), religiösa lärare som gudomliga i sin samtid och anhängarna menar att de har en rad övernaturliga eller magiska förmågor. Jag har själv sett och upplevt det när jag har varit i Thailand och jag anser att *Ven. Somyang* som jag träffade i Chiang Mai/*Wat Doi Saket* 2008 var en sådan person (jag anser att han var en upplyst person).

Det gick många berättelser om honom, som att han kunde bota cancer, att blinda kunde se efter han hade rört dem och andra svåra sjukdomar o.s.v. - att han hade övernaturliga förmågor. Att han var en upplyst människa är inget jag någonsin har tvivlat på så jag har föga anledning att tro att även Buddha, när han levde, tillskrevs sådana egenskaper som hade med övernaturliga förmågor att göra.

Några slutord om Saddha (tillbedjan)

Några hundra år efter Buddhas död, mellan 200 före vår tidräkning och 200 efter vår tidräkning, ledde intresset för Buddha som person till att det började skrivas (eller man försökte) biografier om honom. Det är möjligt att alla dessa levnadsteckningar bygger på numera förlorade biografier som skrevs 100 år efter Buddhas död.

Den viktigaste är *Buddha-Carita* av den berömde diktaren *Asvaghosa* från 100-talet som var en indisk filosof och poet född i *Saketa* i norra Indien.

Lalitavistara är en annan text som hörde till den Buddhistiska *Sarvastivada* som idag är utdöd och *Nidanakatha* som hörde till Theravada-Buddhismen.

Dessa texter ger oss möjligheten att få kunskap om vilken mening Buddhas liv hade eller har för buddhister. Biografierna skiljer sig åt. Om Buddhas många tidigare liv kan man läsa i *Jataka*-berättelserna som ingår i paliskriftsamlingen *Tipitaka*.

Khuddaka-nikaya är en annan textsamling som innehåller texten *Buddhavamsa* där man hittar poetiska historier om alla de 27 Buddhorna som skall ha levt före den historiske Buddha. I äldre texter nämns bara de 6 tidigare Buddhorna, så *Buddhavamsa* hör till den yngre delen av paliskrifterna. Det som förmedlas i traditionella framställningar av Buddha är den innebörd hans liv har haft för Buddhisterna.

Och som jag skrev innan: man behöver inte läsa mycket i Buddhismens heliga texter (eller på Internet) om hur minnet av Buddha har bevarats och bevaras, för att bilden av Buddha som en vanlig människa slås i spillror. Nu ser jag mer på Buddha som en ovanlig människa och som inte var som vi andra.

Buddha vördas och kan tillbedjas av Buddhister som ett helgon, en förebild eller ett gudomligt väsen. Renlärliga teologer (och västerländska Buddhisterna) framhåller att Buddha inte är en Gud, men hans gestalt är omgiven av en sådan vördnad att det knappast påverkar de tillbedjandes inställning.

Hängivenhet (ära, dyrkan) för Buddha, som kan ta sig i uttryck i tillbedjan eller stilla meditation inför Buddhabilder/statyer är ändå jämförbara med förhållandet till Gudar i andra religioner.

I många texter hyllas Buddha med formuleringar som framhåller detta. Det är bara att läsa *Sutta Nipata* sid 76 (vers 544 – 547). Buddha står högre än vanliga människor i så många avseende att hans gestalt väcker hänförd beundran.

Det är människans uppgift att förverkliga det goda i världen. Tillbedjan är ett led (men jag föredrar den ädla åttafaldiga vägen) i deras strävan efter godhet/vänlighet och helighet. Möjligheten till fullkomlighet finns redan i världen och kan förverkligas genom ett hängivet sökande efter visdom och vänlighet, det är så vi kan nå *Nibbana* och evig sinnesfrid.

Men Buddhismen är mindre inriktad på personen Buddha (det är de 4 ädla sanningarna som gäller) än exempelvis kristendomen är på Jesus. I Kristendomen är det Jesus som person som befriar och frälser. I Buddhismen är det Buddhas lära/*Sangha* som är viktig. Ty Buddha/*Sangha* befriar genom sin lära, inte genom person och det räcker bra för mig.

Skillnaden mellan Buddha och alla oss andra är att Buddha på egen hand kom fram till hur verkligheten är beskaffad, medan vi måste lära oss det av Buddha och av den tradition som för vidare hans lära/*Sangha*. Vi andra måste också befria oss själva, men vi kan följa Buddhas lära (de 4 ädla sanningarna) och förverkliga den.

Källor

Knut A. Jacobsen – Buddhismen.
Christer Hedin – Österns religioner.
Sutta Nipatta – Buddhistiska ballader och lärodikter.

Länkar som jag har använt:

www.wikipedia.org (Buddhas Birth)

Och jag vill tacka Thailand och alla mina thailändska vänner. Tack vare dem så har jag lärt mig vad *Saddha* (tillbedjan, tilltro, tillit) är. Det har berikat mitt liv och gjort mig lyckligare.

Dietmar Dh. Kröhnert,
Malmö 1/9, 2003.

(Redigerad av Tobias Heed)

